

קובץ

הערות

התמימים ואנ"ש

ספרי

הערות, ביאורים ופולפולים
בתורת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,
נגלה וחסידות, הלכה ומנהג ופשיט"מ

גליון ה' (קנב)

שבת חזון

יוצא לאור ע"י

תלמידים השלוחים

ישיבה גדולה מלבורן

קט"ו שנה להולדת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

Kovetz Heoros Hatmimim V'anash

- Melbourne -

Shabbos Chazon 5777

Published & Copyright ©

By

Rabbinical College of Australia & New Zealand

67 Alexandra St. East St. Kilda

YGHeoros@gmail.com

5777-2017

* * *

נערך וסודר לדפוס ע"י חברי המערכת שיחיו:

השליח התי אליהו בן הינדי נחמה שיחי שולמאן
השליח התי מנחם מענדל בן רחמה מלכה שיחי טאלער

פתח דבר

"לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא".

מתוך שבח והודי' להשי"ת הננו מתכבדים להגיש בפני קהל מחבבי תורה, רבנו ותלמידיהון, תלמידי התמימים ואנ"ש, קובץ 'הערות תמימים ואנ"ש' היו"ל ע"י הישיבה גדולה – מלבורן, ובו הערות, ביאורים ופולפולים, בנגלה, וחסידות, הלכה ומנהג ובתורת רבינו.

ידועה ומפורסמת הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בריבוי מקומות, שתלמידי התמימים ש"תורתם אומנותם" יהגו בתורה עד לאופן ד"לאפשא לה", ויעלו חידושיהם על הכתב, ומזמן לזמן יוציאו קובצי חידושי תורה, על מנת לעודד ולחזק לימוד התורה ופילפולא דאורייתא, מתוך חיות ותענוג. ובהתאם לכך מוציאים אנו לאור גליון זה, על מנת לעורר ולחזק בין כותלי הישיבה ובכלל העיר את לימוד התורה בכלל, ובפרט כתיבת חידושי תורה.

ובמיוחד בנדו"ד, הרי בכתיבת חידושי תורה מתקיימים דברי רבינו שאמר ביחידות הראשונה לתלמידים השלוחים לישיבה גדולה – מלבורן: "איינעמען אוסטרליא דורך לימוד התורה!".

וחביבות נוספת בשנה זו, יובל שנים להתחלת שליחות זו לאוסטרלי' בה'תשכ"ז, ומה גם שעכשיו נשלח קבוצה הארבעים, שאז מתקיים הענין ד"קאים איניש אדעתי' דרבי", ו"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" במילוי רצון המשלח בכל הפרטים, ועד שכל מדינת אוסטרליא נטבל ונתעלה בהארבעים סאה של מי הדעת הטהור, ועד שלימותו ותכליתו בקבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש!

*

קובץ זו רואה אור לקראת שבת קודש פרשת דברים – שבת חזון. ידוע ומפורסמת דברי הוד כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בנוגע לשבת זו, דעם היותו נמצא בהזמן דבין המצרים ועוד זאת בתוך תשעת הימים, חייבים להוסיף בו בשמחה, ולא רק באופן של בדיעבד – שאסור להתאבל בשבת – אלא אדרבא, כל ענין

השבת הוא לכתחילה למעלה מהמצב של אבילות ובמילא כל ענין של עצבות כו' הוא מופרך לגמרי, ואינו עולה על הדעת כלל וכלל. ועוד זאת, דוקא ע"י הוספה בענינים של שמחה גורמים להפוך את האבל לימי שמחה. ע"כ ראינו לנכון להדפיס גליון זו לרגל שבת זה כי הלא כתיב "פקודי ה' ישרים משמחי לב", ויה"ר שע"ז יוסיף שמחה לכל קוראי הגליון.

*

"פותחין בדבר מלכות" – אי לזאת, הדפסנו בראש הקובץ מכתב מר"ח מנחם-אב תשכ"ג (נדפס בהוספות דלקו"ש ח"ט, ע' 248 ואילך), שמבאר שם עיקר העבודה דימים אלו, "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה", לימוד התורה וצדקה. וביחד עם ב' קווים אלא ניתוסף גם קו הג' – קו העבודה, ומבאר שם דזה קאי על ענין התפילין.

*

בהזדמנות הזאת באנו להודות לכל אלו שנטלו חלק בהוצאת קובץ זה לאור, הן ברוחניות, ע"י כתיבת הערות וחידושי תורה, והן בגשמיות, ע"י מימון הוצאות הכספיות וכו', תבוא עליהם ברכה. ובקשה על להבא, שכל מי שיש תחת ידו איזו הערה בכל תחומי התורה, יואיל נא בטובו לשלחם אלינו ע"מ לפרסמם בחוברות הבאים בעזה"ת, ולזכות בהם את הרבים.

ואנו תפילה שע"י העיון וההעמקה בלימוד התורה, נזכה להגילוי ד"תורה חדשה מאיתי תצא", "לבאר להם סוד טעמי ומסתר צפונותיה", ויקויים היעוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן.

המערכת

עש"ק פ' דברים - שבת חזון, ה' מנחם-אב, יום היארצייט של האריז"ל הקדוש,
ה'תשע"ז

מלבורן, אוסטרליא

ב"ה

שבת חזון ה'תשע"ז

גליון ה [קנב]

מפתח ותוכן

דבר מלכות

מכתב מר"ח מנחם אב ה'תשכ"ג.....7

תורת רבינו

ב' הערות בלקו"ש פרשת מטות 11
הרב פינחס שיחי' אש

דין ד' מיתות לא בטלו 13
השליח הת' מנחם מענדל שיחי' רפפורט

נחלת חצי שבט מנשה..... 16
השליח הת' מנחם מענדל שיחי' טאלער

נגלה

חיבתו עלי מן הבחור 19
השליח הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

מחלוקת התנאים בנותנין לה הכל תרומה..... 21
השליח הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

ביאור ברש"י ר"פ הכותב..... 24
השליח הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

גדר התביעה לנישואין: מחלוקת רש"י ורמב"ם 26
השליח הת' אליהו שיחי' שולמאן

בענין מטילין ציצית על המת 320
הת' מנחם מענדל שיחי' לידר

מילת בנ"י ע"י יהושע 32
הת' יעקב דוד שיחי' גארדאן

הלכה

חציצה בתפילין 33
הרב צבי הירש שיחי' טלזנר

טעויות בתפלה 37
הרב ישראל ברוך שיחי' לעבענהאלץ

דבר מלכות

ראש חודש — מ' מנחם-אב

ב"ה, ר"ח מנחם-אב ה'תשכ"ג

שלום וברכה!

...ומשכנס חודש מנחם אב, יהי רצון שאבינו אב הרחמים ינחם את עמו ישראל בנחמה כפולה, וכמבואר בדברי רז"ל בזה.

וכמו שהי' בהענין שגרם לגלות, הוא שבירת הלוחות, שנחמתו הי' כפלים לתושי'.

וי"ל אשר בדורות אלו האחרונים, שכדברי האריז"ל מצוה לגלות זאת החכמה, ובפרט מעת נתפרסמה אגה"ק של כ"ק אדמו"ר הבעש"ט, שנודע לכל, שביאת מלכא משיחא תלוי' בהפצת המעינות חוצה,

והרי הפרסום בודאי ובודאי שע"פ השגחה העליונה הוא, ובמכש"כ וק"ו מענין ההשגחה פרטית שישנה בכל פרטי העולם, וכפי שנתבאר בתורת החסידות באר היטב,

תבוא הנחמה כפולה ותקדם ע"י הכפילה והרבויו בלימוד תורת הנגלה והחסידות, וכפס"ד רבנו הזקן, בעל התניא והשו"ע, וכמרומו בשמו — שני אור, ואין אור אלא תורה.

אשר השנה שנת המאה וחמשים להסתלקות שלו.

אב הרחמים: ראה לקו"ת שה"ש י, ג.

הרחמים ינחם: ראה יל"ש עה"פ אנכי אנכי (ישעי' רמז תעד).

בנחמה כפולה וכמבואר: ראה ויק"ר רפ"י. לקו"ת נצבים מת, א.

הוא שבירת הלוחות: עירובין נד, א.

כפלים לתושי': שמו"ר רפמ"ו.

שכדברי האריז"ל: ראה אגה"ק ר"ס כו.

וכפי שנתבאר: וידועה הוכחת כ"ק אדמו"ר הזקן בזה מחולין סג, א. (הובאה

ברשימת כ"ק אדמו"ר הצ"צ לתהלים לו, ז), וראה תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה (היום יום כח חשוון).

הכפילה והרבויו: וכמו כפלים לתושי' — שהוא כמה פעמים ככה (ראה שמו"ר שם).

וכפס"ד רבנו: ראה הל' ת"ת פ"א ס"ד. ובאגה"ק סו"ס כו: וכל איש ישראל

יוכל כו' הן בנגלה הן בגסתר כו' ומחוייב בדבר.

וכמרומו בשמו: וכדברי הבעש"ט (מגילת יט' כסלו).

ואין אור: תענית ז, ב.

בסיום ההפטרה נאמר: ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה. ומכיון שכל הענינים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתינו עכשיו, לזאת הצעתי ובקשתי אשר ינצלו הימים האלו, ובפרט את היום דת"ב, לעשות ולהוסיף ב"משפט" (היינו בלימוד התורה — כמבואר בד"ה ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה) וב"צדקה".

ב' ענינים אלו — ה"ה שני הסוגים הכלליים בעבודת האדם, אתם קרוים אדם, תורה (משפט) ומצות (צדקה); בספירות — ז"א ומלכות.

והנה העשי' והעבודה בפרטיות ה"ה בג' קווי. ובנדו"ד במיוחד — לפי המבואר בהגהות הצי' לד"ה זה, שהטעם לזה ש"ציון במשפט (דוקא) תפדה" הוא — לפי ש"המשפט הוא דוקא בשלשה. . . דהיינו חג"ת. . . כדי שיאיר עי' ממקום עליון ביותר" — צריך לנצל ימים אלו במעשה ועבודה בג' הקווי קו הימין וקו השמאל וקו האמצעי — בספירות חג"ת — בתורה עבודה וגמ"ח.

ההשתדלות בקו העבודה שנוגע בהמצב דימים אלו ביחוד, הוא — ההשתדלות יתירה במצות תפלין

[השייכות לקו העבודה (נוסף על הענין דכל הקורא ק"ש בלא תפלין כאלו הקריב כו' ¹⁰), כי מעיקרי מצוה זו הוא — כפס"ד השו"ע ¹¹ — לשעבד הלב והמוח. ולכן] גם, תפלה ותפלין הם משרש אחד]

שמביאה, כפסק תז"ל ¹², לוטרף זרוע אף קדקוד, שזהו גם הסיום והחתום של פירש"י דפרשתנו פ' חזון, והרי "הכל הולך אחר התתום" ¹³.

ואף שבכ"מ כעת הוא הפסקת האש — הרי גם שם זקוקים לסגולת תפלין ד"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" ¹⁴, בכדי לבטל את מחשבתם הרעה של קצתם — בניצול הפסקה ושבתה זו.

- 1) תניא רפ"ז.
- 2) נאמר שנאמר ע"י אדה"ו ערב ת"ב שחל באותה שנה (כבשנה זו (תש"ל)) ביום ג', ונדפס בלקו"ת לש"פ דברים (נדפס גם בקונטרס בפ"ע עם הנהגות הצי').
- 3) יבמות סא, רע"א.
- 4) ראה תניא רפ"ז (מה, ב). וראה גם לקו"ת דברים א, ד (בענין ושבי' בצדקה): כללות המצות שנקראו צדקה.
- 5) אגה"ק ס"ב (קלא, א). וראה גם לקו"ת אמור לה, דע"ג. ובכ"מ.
- 6) בקונטרס שם ע' 8 (נדפסו גם באוה"ת דברים ע' כח ואל"ך).
- 7) ריש מס' סנהדרין.
- 8) ראה רשימות הצי' (לתהלים עה"פ פדה בשלום נפשי — ריש ע' רח) בענין הפיון "שהם ג' שמות. . . נמשכים ע"י תורה עבודה וגמ"ח".
- 9) שהם חג"ת (רשימות הצי' שם ע' רד. ובכ"מ).
- 10) ברכות יד, סע"ב. נתבאר בלקו"ת שלח מא, ג ואל"ך.
- 11) סכ"ה ס"א (בשו"ע אדה"ו). שכוננה זו היא — חלק מהמצות.
- 12) הלכות קטנות להרא"ש הל' תפלין סט"ו. וראה גם בחי' ס"פ מלות.
- 13) ברכות יב, א.
- 14) תבא כח, יו"ה. ואמרו רז"ל (ברכות ו, א) אלו תפלין שבראש.

250 לקושי הוספות/ה' מג"א שיחות

ועל של פועל באתי בהצעתי:

א) שכאור"א יוסיף בימים אלו בלימוד התורה, ובפרט ביום הת"ב (בענינים המותרים ללמוד בהם ביום זה).

ההוספה בלימוד צ"ל — בין ביום בין בלילה יי.

במקום האפשרי — לסדר בת"ב משמרות על כל כ"ד השעות וההוספה על המעל"ע. אם אפשר — ללמוד בשלשה, ומה טוב שיהי' בעשרה יי. (ומובן שסידור המשמרות צ"ל באופן שלא יזיק ח"ו לבריאות. ולכן, יהי' כל משמר לשעה אחת, ב' או ג'. אחד יכול להשתתף בכמה משמרות, אבל לא במשמרות רצופות).

מהנכון שהלימוד במעל"ע זה יהי' בעניני דיומא וכמחז"ל יי שואלין ודורשין בענינו של יום כו' — ברשימות כ"ק אדמו"ר הצ"צ למגילת איכה. וברשימות הנ"ל הרי נתבארו ג"כ כמה מחז"ל שבמשנה.

ואף שבד"ה הנ"ל מבואר ענין ציון במשפט תפדה ע"פ מרו"ל יי¹⁵ „אין הגליות מתכנשות אלא בזכות המשניות“ — הרי, הטעם לזה הוא יי¹⁶ לפי שענין הגלות הוא סילוק בחי' וא"ו מבחי' ה"א, וע"י לימוד שיתא סדרי משנה ממשיכים בחי' הוא"ו, והרי ענין זה הוא גם בפנימיות התורה שהיא בחי' וא"ו (וכידוע יי¹⁷ שגליא דתורה היא בחי' (עה"ד יי¹⁸, בחי') ה"א, ופנימיות התורה — בחי' (עה"ח יי¹⁹, בחי') וא"ו).

[ולהוסיף מהמבואר בדא"ח יי²⁰ בענין משנה אותיות נשמה, ונשמתא דאירייתא ה"ה פנימיות התורה יי²¹ כמבואר בזהר פ' בהעלותך את הנרות יי. אלא שלימוד המשניות כפשוטו הוא דבר השווה לכל נפש].

ובפרט בלימוד דרושי הצ"צ יי²², שבהם ישנו החיבור דפנימיות התורה עם גליא דתורה — יחוד ויה.

- 15) מכיון שמצות ת"ת היא בשחרית וערבית (הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד).
- 16) ראה אבות פ"ג מ"ו, וראה גם ד"ה עשרה שיושבין תרפ"ח — ג'פס בסה"מ תש"ח ע' 265 ואילך.
- 17) סוף מס' מגילה.
- 18) ראה ויק"ר פ"ז ג. וראה גם ב"ב ח, א.
- 19) ראה הגהות הצ"צ שם (בקונטרס שם ריש ע' 8). וראה גם ברשימות הצ"צ להושע ע' חמ.
- 20) קונט' עה"ח פי"ד.
- 21) ר"מ פ' נשא (קכד, כ). נתבאר בארוכה באגה"ק סכ"ו. קונט' הנ"ל פי"א ואילך.
- 22) ד"ה אור לי"ד שית פי"ג (וש"ג). ובכ"מ.
- 23) ולהעיר מל' הפסוק (הושע ח, יו"ד) שעליו דחז"ל הנ"ל יתנו בגוים גו'. ויש לקשר זה עם המבואר בכ"מ בענין השם „תניא“, ואכ"מ.
- 24) קנב, א. וראה גם קונט' הנ"ל פט"ו.
- 25) להעיר גם ממחז"ל (איכ"ר פי"א, נא) : צמח שמו . . מנחם שמו . . ולא פליגי כו'.

251

שיחות

הוספות/ה' מנ"א

לקומי

(ב) שכל אחד ואחת יתרום לצדקה — במשך ימי אלו ובפרט ביום הת"ב — כמה פעמים במשך שעות היום, ובפרט — לפני תפלת שחרית ולפני תפלת מנחה. גם לתרום צדקה קודם גתינת הצדקה שלפני התפלה, בכדי לעורר ולחזק ולהוסיף בפעולת הצדקה שלפני התפלה.

(ג) להשתדל במשך ימים אלו, ובפרט ביום הת"ב (בהשעות שמוותר להניח תפלין), לזכות יהודים במספר גדול הכי אפשרי במצות הנחת תפלין.

* * *

ויה"ר מהשי"ת ויברך ה' ויצליח, שע"י עבודתינו בג' קווין אלו ימהר קיום היעוד בנוגע לכלל ישראל — ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, ויהפכו הימים האלה לששון ולשמחה בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, ועינינו תראנה כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלה ואוהבי שמו ישכנו בה יי.

(משיחת ש"פ דברים, שבת חזון, ה'תשל"ל)

(26) תהלים סט, לרלו. וראה הערה למכ' דג' תמוז תשל"ל (נדפס בלקו"ש ח"ח ע' 342), השייכות דיעוד זה לג' הקוין תורה עבודה וגמ"ח.

תורת רבינו

ב' הערות בלקו"ש פרשת מטות

הרב פינחס שיחי' אש

ר"מ בישיבת אהלי יוסף יצחק

א. מספר מדוייק

בלקוטי שיחות חלק יג, פרשת מטות שיחה ב (עמ' 110 – 113) מבאר כ"ק אדמו"ר לפי פשוטו של מקרא, הטעם למה שהתורה מפרטת סכום המלקוח של כל מין ומין של הביזה שבזו אנשי הצבא במלחמת מדין.

ומוסיף שם לבאר הטעם מדוע נצרכה התורה לפרט אח"כ גם הסכום של כל מין ומין כפי שנחלקו לאנשי המלחמה שיצאו בצבא, ולבני ישראל שלא יצאו למלחמה, ולה' - דהיינו לאלעזר הכהן, ולא די במה שכתוב בתורה לפני זה שחצי המלקוח יהי' לאנשי המלחמה, וחצי המלקוח יהי' לבני ישראל, ומחלק המגיע לאנשי המלחמה צריכים לתת אחד מחמש מאות לה' לאלעזר הכהן, ובעצמנו נעשה החשבון. [הטעם לזה שרק בנוגע לחלק המגיע ללויים, שכתוב בתורה שהוא אחד מחמשים ובא מהחלק של בני ישראל, אין התורה מפרטת, מבואר בהשיחה שם].

בהמשך הביאור, מביא כ"ק אדמו"ר את פירוש הרמב"ן [מטות לא, לו] שתירץ: "הוצרך הכתוב לפרט הזה שיזכיר כמה המחצה וכמה המכס, להודיע כי מן היום שלקחו המלקוח הזה עד שמנו אותו וחצו אותו והפרישו ממנו המכס ונתנוהו לאלעזר הכהן, מכל המקנה הגדול הזה לא מת אחד, וזה נס. וכן במחצת העדה ללויים:"

ומקשה על פירוש זה של הרמב"ן, מפני ש"גם על פי פשוטו של מקרא לא עביד קודב"ה ניסא למגנא' - ולמה עשה הקב"ה נס זה? ואם בשביל שלא נחסר - לא מצינו עשיית נס בשביל זה, וכמה דרכים למקום שלא יחסר ממון ישראל."

וצ"ע, דלכאורה מצינו כמה נסים שעשה הקב"ה, שבגללם בא ממון רב לישראל. לדוגמא: כשבני ישראל יצאו ממצרים, יצאו ברכוש גדול וזה הי' קשור עם ענין נסי, כמו שפירש רש"י [שמות י, כב] ד"ה ויהי חשך אפלה: "שחפשו ישראל [בעת מכת חשך] וראו את כליהם [של המצריים], וכשיצאו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום, אומר לו אני ראיתי בביתך ובמקום פלוני הוא:"

עוד דוגמא מצינו בעת קריעת ים סוף. ברש"י כתוב [שמות טו, כב] ד"ה ויסע משה – "הסיען [משה את בני ישראל מים סוף] בעל כרחם; שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים, וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים ...". הרי בנס בא הון רב לבני ישראל. ואפשר להביא עוד כמה וכמה דוגמאות מתושב"כ ומתושבע"פ.

אם כן איך כתב כ"ק אדמו"ר: ש"לא מצינו עשיית נס בשביל זה"?

יש לתרץ על פי דיוק הלשון של כ"ק אדמו"ר שכתב: ואם בשביל שלא נחסר – לא מצינו עשיית נס בשביל זה ... שלא יחסר ממון ישראל". פירוש הדבר בפשטות הוא כשבני ישראל כבר מוחזקים הם בממונם, לא מצינו נס שלא יחסר ממון זה. אבל בדוגמאות הנ"ל, לפני הנס, עדיין לא הי' הממון מוחזק ביד ישראל, ועל ידי הנס שעשה הקב"ה בא ממון חדש לבני ישראל.

ב. השבטים מתחלקים לחמשים

בשיחה הנ"ל בעמוד 111 בהערה 13, כתב כ"ק אדמו"ר וז"ל: "ולהעיר שגם במנין בני" ה' בכל פעם בכל שבט מספר המתחלק לחמשים (במדבר א, כ-מג. שם ג, כב-לד. פינחס כו-ה-ג). ולכאור' גם זה לא שכיח כלל וכלל. וצ"ע הטעם על זה. ...".

ודבר תמוה הוא, שהרי בפסוקים שבפרשת פינחס [כו-ה-ג], ש"כ"ק אדמו"ר מציין להם, שם בפסוק ז כתוב: "אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים": ואח"כ, שם בפסוק גא, כשהתורה עושה הסך הכל של כל בני ישראל, כתוב: "אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָאַלְף שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים":

הרי שאין המספר של בני ראובן מתחלק לחמשים. ובגלל זה, גם מספר של כל בני ישראל אינו מתחלק לחמשים. ואם כן, איך כתב כ"ק אדמו"ר בהערה הנ"ל ש"במנין בני" ה' בכל פעם בכל שבט, מספר המתחלק לחמשים"!!

[הערת המערכת: אחר שהגיע הערה זו לידינו, הצענו שאלה הנ"ל לפני הרה"ג ר' יהודה ליב שיחי' שפירא (ר"י ביש"ג מיאמי רבתי), שזכה להיות מעורכי השיחות בשנים ההם, וגם נטל חלק בעריכת שיחה זו. ויען: אשר תוכן ההערה לא נזכר ע"י רבינו בעת אמירת השיחה, אלא שהמניחים שאלו מעצמם האם יש לקשר המבואר בהשיחה לזה שבכל פעם מנין השבטים מתחלק לחמשים. והרבי הביע את הסכמתו אשר אכן יש לקשר את שני הענינים. "והיות שרק שאלנו, לכן כתבנו באופן כללי, מבלי לדייק שבמקום אחד אינו כן". והוסיף, שלקושטא דמילתא הנה "בלאו הכי אינו בעי', כי זה רק מקום אחד [ובמילא] אפשר לכתוב כן". ועצ"ע.]

דין ד' מיתות לא בטלו*

השליח הת' מנחם מענדל שיחי' רפפורט

שליח בישיבה גדולה

יביא קושיית התוס' דחזינן כמה עבריינים שמתים על מיטתם ויתרוצו ויביא דברי רבינו שמקשה על דבריהם ומבארם יקשה על ביאור רבינו יבאר ב' אופנים בהבנת הענין דדין ד' מיתות יתרץ עפ"ז דברי רבינו

א. במכילתין (כתובות ל, א) איתא: "והאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא, מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו. לא בטלו, הא בטלו להו. אלא דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו וכו'".

והתוס' (ד"ה דין) הקשו: "אבל קשה, דחזינן כמה עבריינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מטתם. ויש לומר, דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי, או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו".

ב. והנה בלקו"ש (ח"ט ע' 111 ואילך) איתא, וז"ל: "דער טעם הפנימי אויף דעם וואס "חייבי מיתות ב"ד . . אם עשו תשובה אין ב"ד של מטה מוחלין להן", איז [ניט דערפאר וואס ב"ד שלמטה ווייסן ניט צי יענער האט תשובה געטאן, און דעריבער מוזן זיי אים דן זיין למיתה - כאטש אז (עס קען זיין אז) כלפי שמיא גליא אז אים קומט ניט קיין מיתה, נאר] ווייל בנוגע צו ב"ד שלמטה העלפט טאקע באמת ניט קיין תשובה: דאס גופא וואס תורה האט איבערגעגעבן זיין עונש צו ב"ד שלמטה - וואס זיי קענען ניט וויסן וואס ביי יענעם אין הארצן טוט זיך, איז מוכיח אז דער עונש איז פארבונדן מיט יענעם ענינים (הגלויים) וואס ווערן ניט נשתנה דורך תשובה שבלב".

ובהערה 30: "ועפ"ז יובן מ"ש התוס' (כתובות ל, ריש ע"ב) [לענין "דין ד' מיתות"] "דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי" - דלכאורה: מדוע ע"פ רוב רק "מיקל" ורק לפעמים מוחל לגמרי, ומ"ש מחייבי כריתות שאמרו בהם (מכות יג, ב) "שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן" (היינו שתמיד מוחלין להן ולא - "מקילין") - כי מכיון ש"דין ד' מיתות" הוא תמורת מיתת ב"ד שלמטה, הרי מכיון שבנוגע ב"ד שלמטה מחייבים הם מיתה (אליבא דאמת) גם לאחר שישעו תשובה, לכן, בכדי לבטל עונש זה גם מלמעלה, צריך לתשובה יתירה כו'. ועפ"ז יובן בפשטות [נוסף למה שמבואר בלקו"ש ח"ה ע' 135 הערה א'

* רשימת דברים מתוך שיעור שנמסר בישיבה.

להערה 27] מה שקושיית התוס' שם היא על דין ד' מיתות שמחדש בגמרא שם, ולא מחייבי כריתות ביד"ש".

כלומר, דלכאורה דברי התוס' קשים בתרתי: חדא, מדוע נתעוררו התוס' בקושייתם "דחזינן כמה עבריינים כו' שמתים על מטתם" דוקא אחידושא דדין ד' מיתות, ולא הקשו כן בכ"מ בש"ס שנוכר ענין כריתות ומיתות ב"ד. ועוד, מהו זה שכתבו בתירוצם "דע" תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי", דמשמע שע"פ רוב הקב"ה רק מיקל, ורק לפעמים מוחל לגמרי, בשונה מכריתות ומיתה בידי שמים שמפורש אצלם "שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן" תמיד.

וע"ז מבאר רבינו, שע"פ היסוד המבואר בפנים השיחה מתורץ הענין בפשטות: הטעם שאין ב"ד של מטה מוחלין לחייבי מיתות ב"ד שעשו תשובה הוא (לא מפני שאין ב"ד יודעים אם עשה תשובה או לאו, אלא) משום שאליבא דאמת אין תשובה מועלת לגבי ב"ד שלמטה. וההסברה בזה, שמלכתחילה נקבע העונש על עניניהם הגלויים שאינם משתנים גם ע"י תשובה. ובמילא מובן מה שבחייבי כריתות ומיתה בידי שמים קושיא מעיקרא ליתא, שהרי בהם אין חידוש שתשובה מועלת. גם מובן מה ש"מוחל לגמרי" הוא רק "לפעמים", כי מכיון שלגבי ב"ד של מטה חיובו במקומו גם לאחר שעשה תשובה, הרי לבטל המיתה צריך תשובה יתירה.

ג. אלא דלכאורה ביאור רבינו צריך לביאור נוסף. דמאחר שהוסבר בטוב טעם סברת התוס' בקושייתם וגם במה שמחילה לגמרי הוא רק "לפעמים", הנה מעתה קשה לאידך גיסא, איך באמת תועיל תשובה יתירה לבטל החיוב [ואפילו תשובה רגילה להקל עליו]. והרי ע"פ הנ"ל יוצא, שאף לאחר תשובתו (יתירה ככל שתהיה), חיוב מיתתו בתוקפו עומד.

ד. והנה, בהא דהקב"ה דן דין ד' מיתות גם לאחר שחרב ביהמ"ק, פשוט הוא שאין הקב"ה מוגבל בהגבלות שאינם חלק מעצם החיוב בב"ד של מטה, כמו עדים והתראה, שניתנו רק לבירור הדבר ולהבחין בין שוגג למזיד (כמפורש בעובדא דשמעון בן שטח (סנהדרין לו, ב) שהרג בלא עדים), דודאי דברים כאלו כלפי שמיא גליא. אבל עדיין יש לחקור עד כמה זהו במדת הקב"ה, דיש לפרשו בב' אופנים:

(א) מיום שחרב ביהמ"ק, הקב"ה נכנס במקום הסנהדרין לדון דין ד' מיתות. ואין חילוק במהות העונש בין לפני החורבן ואחריו, רק מי המבצע. (ב) גם הדינים שדן הקב"ה כיום, הם עונשיו של הקב"ה, הניתנים במקום (ובדוגמת) מיתות ב"ד. היינו, שלא רק המבצע אחר הוא, אלא שגם כללות העונש הוא באופן אחר, לפי כללים אחרים (שהתחדש במקום הסנהדרין).

והנראה בזה, בהקדים תוספת ביאור בעומק החידוש הנ"ל של רבינו, שתשובה אינה מועלת אליבא דאמת: דבפשטות (וכ"ה בשו"ת נוב"י או"ח מהדו"ק סי' ל"ה), זה שאין ב"ד

של מטה משגיחין על תשובתו, הוא כי "אין לדיין אלא מה שענינו רואות", ואין אנו יודעים מה בלבו אם עשה תשובה כראוי. ואף דודאי אפשר ששב בכל נפשו ומאודו, מוכרחים אנו להרגו (בגזה"כ). אבל רבינו שיטה אחרת לו¹, שגם לקושטא דמילתא (לו יצוייר שהיה ברור לנו שעשה תשובה) אין תשובתו מועלת, דלא על הנעשה בפנימיות לבבו נקבע העונש, כ"א על עניניו הגלויים וכנ"ל.

ועפ"ז, יובנו דברי התוס' בטוב טעם לאופן הב' הנ"ל, שגם עונש המיתה ניתן לפי גדרו של הקב"ה, והוא שונה מדרכם של ב"ד של מטה (ורק שהוא במקומם). ואע"פ שלגבי ב"ד של מטה אין תשובה מועלת, מ"מ הקב"ה מוחל. אמנם, סו"ס לגבי ב"ד של מטה מחוייב הוא אע"פ שעשה תשובה (והרי במקומם דן הוא). ו"לכן, בכדי לבטל עונש זה גם מלמעלה", צריך עכ"פ לתשובה יתירה.

[ואולי יש להמתיק עפ"ז מ"ש הריטב"א (שם) בפ"י דין ד' מיתות לא בטלו, וז"ל: "פירוש, באותם שנוטלין דינם בעולם הזה, כי וודאי יש רוצחים ובעלי עבירות שמתים בשלוה ובהשקט שנדונים בעולם הבא, וזה ברור". דלכאורה, מדוע אינו מביא תירוצם דהתוס' שע"י תשובה מוחלין לו, ובפרט שתלמוד ערוך הוא בחייבי כריתות ומיתות ב"ד. ועפהנ"ל י"ל דהריטב"א ס"ל כאופן הא' הנ"ל, ולכן באמת אין התשובה מועלת לדין ד' מיתות מכיון שחייב הוא לגבי ב"ד של מטה].

1 וי"ל שיסודו בפ"י הרמב"ן עה"ת (שופטים יט, יט) בביאור הכלל דכאשר זמם ולא כאשר עשה, ד"אילו הי' צדיק לא יעזבונו הקב"ה בידם, "עיי"ש. ועד"ז כתב רבינו כמ"פ בכגון דא, שאין שייך לומר שב"ד יענישו את האדם רק מחמת חוסר ידיעתם ולא יהיה הדבר בהתאם לרצון העליון האמיתי. ראה לקו"ש חכ"ח ע' 95 (בנוגע למקושש עצים - ציוין בח"ט שם הערה 29*). חל"ח ע' 130 (יציאת הרוצח בשגגה מעיר מקלטו לפקו"נ). התוועדויות תשמ"ז ח"ב ע' 60 (מודה בקנס פטור). ותן לחכם ויחכם עוד.

נחלת חצי שבט מנשה

השליח הת' מנחם מענדל שיחי' טאלער
שליח בשיבה גדולה

ישאל שאלה ידוע בהסיפור דבני גו"ר ויביא ביאור מכ"ק אדמו"ר נשי"ד ויבאר עפ"ז שני דיוקים בהמשך הפסוקים בד"א

בקשר להסיפור בפרשת מטות (במדבר פרק ל"ב) אודות בקשת בני גד ובני ראובן שינתן להם ארצם של סיחון ועוג שבעבר הירדן ידוע השאלה, דהנה לאחרי כל השקו"ט בין בני גו"ר עם משה, ולאחרי שהסכים משה עמהם בתנאי שיעברו חלוצים כתיב (פסוק ל"ג) "ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף וגו.", והרי עד כאן לא מצינו שום הזכרה אודות חצי שבט מנשה, ופתאום כשנתן להם משה את הארץ הוסיף גם חצי שבט מנשה.

והנה הרמב"ן מתרץ שבתחילה לא באו שבט מנשה ליטול חלק בעבר הירדן, אבל כשראה משה שהארץ שבעבר הירדן היא גדולה מן הראוי לבני גו"ר, ביקש מי שירצה להצטרף עמהם, והיו קבוצת אנשים משבט מנשה שרצו בה (אולי מטעם שהיו אנשי מקנה).

ושואל ע"ז כ"ק אדמו"ר נשי"ד (בלקו"ש כ"ח ע' 210) "משה רבינו איז דאך געווען שטארק ניט צופרידן פון בקשת בני גד ובני ראובן. . ווי קומט עס אז משה רבינו זאל מלכתחילה זוכן און פארלייגן - "בקש מי שירצה להתנחל עמהם" (און ניט נוחל זיין אין דעם "ארץ אשר נתן להם ה'"), און - דערפאר וואס "היא גדולה יותר מן הראוי" (פאר די בני גד ובני ראובן)?!".

ובמילא עדיין צ"ב מה ענין חצי שבט מנשה לכאן.

ונקודת הענין המבואר שם הוא, דהנחלת חצי שבט מנשה בעבר הירדן היתה באו"א לגמרי מהנחלת בני גו"ר. דהנחלת בני גו"ר היתה מטעם שהם חבבו את ממזנם יותר מירושתם בא"י, עד כ"כ שוותרו על חלקם בארץ ישראל בכדי לקבל ארץ מקנה. משא"כ נחלת חצי שבט מנשה ניתנה להם ממשה רבינו כמעין ודוגמא לירושת הארץ דלע"ל.

דהנה מצינו דבכל ענין הקשור עם עצם המציאות דבנ"י נפעל ע"י משה רבינו. ולדוגמא גבי תורה, "משה קבל תורה מסיני", דבמ"ת ניתן כל התורה למשה, וכמארז"ל "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני". וכן גבי גאולה דכל הגאולות שבמשך דברי ימי ישראל קשורות עם הגאולה ממצרים ע"י משה רבינו, ואפי' גבי הגאולה העתידה שתהי' באי"ע נעלה ביותר מגאולת יצי"מ כתיב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ועד"ז הו"ע מה שלפני מיתנו של משה רבינו מצינו ד"ויראהו ה' את את כל הארץ", דענין

ירושת הארץ הוא ג"כ ענין עיקרי במציאותם של עם ישראל, ולכן אף שבנוגע למשה עצמו כתיב "שמה לא תעבור", מ"מ ע"י שהסתכל בכל הארץ נעשה כל ירושת הארץ כפעולת משה רבינו.

היות שלע"ל "ירחיב ה"א את גבולך" - ארץ קיני קניזי וקדמוני, הנה ג"ז צ"ל ע"י משה רבינו. וזה נפעל ע"י שנתן משה לחצי שבט מנשה חלק בעבר הירדן, כי עבר הירדן היא דוגמת "ירחיב ה"א את גבולך" (ובפרט שחלק מעבר הירדן שלקחו מסיחון היה נכלל בו מארץ עמון ומואב, שהם מהג' אומות).

ועפ"ז אולי יל"פ שני דיוקים בהמשך הפסוקים:

(א) גבי בני גו"ר כתיב (ל"ד-ל"ח) "ויבנו בני גד . . ובני ראובן בנו . .", שהם רק בנו מה שכשבו כבר מקודם, ואילו גבי שבט מנשה כתיב (ל"ט-מ"ב) וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדה . . ויאיר בן מנשה הלך וילכד . . ונבח הלך וילכד . .", שהם לכדו בעצמם עוד מקומות. דכיון שאופן הנחלת בני גו"ר היתה רק מפני שהיה להם מקנה רב, למה להם ללחום עם שאר האמוריים הנמצאים שם, הרי יש להם מקום מרחב עבור כל רכושם. משא"כ גבי שבט מנשה, היות שאופן המצאתם שם היתה מעין ודוגמא דירושת הארץ לע"ל, היה צ"ל דוקא ע"י שהם בעצמם ילחמו עם יושבי הארץ לשם ירושת הארץ באופן של "ירחיב ה"א את גבולך".

(ב) לאחר שבני מכיר בן מנשה לכדו את ארץ הגלעד כתיב (מ) "ויתן משה את הגלעד למכיר בן משנה "שניתנה להם ע"י משה, כי כל ירושתם בעבר הירדן היתה תלוי במשה. ואילו גבי גו"ר כתיב "ויבנו בני גד", "ובני ראובן בנו "שהם לקחו את הארץ בעצמם". ולא באתי אלא להעיר.

² ומ"ש (ל"ג) (ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף "הוא רק בכללות הענין, שמישה נתן להם רשות ליקח את הארץ, אבל לפועל הם לקחו את הארץ בעצמם. או י"ל שע"ז רצה משה לפעול שכל ירושת ארץ עבר הירדן, כולל גם נחלת בני גו"ר יהיה באופן הרצוי, אף שמצ"ע לא היה כן.

נגלה

חיבתו עלי מן הבחור

השליח הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

שליח בישיבה גדולה

יביא מחלוקת הראשונים בנותנין זמן לאיש אי אזלינן בתריה או בתר איתתיהו יעתיק הירושלמי שהסתייע בו הר"ן לשיטתו והצעת פשט הדברים וידייק שאין לשון הירושלמי הולם פי' זה ויבאר באופן מחודש

תנן (כתובות נז, א ובפירש"י): "נותנין לכתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה (בתכשיטין). וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס עצמו (בצרכי סעודה וחופה). ולא למנה שלשים יום (שאינה טורחת כ"כ בתכשיטין שכבר יש בידה)".

מבואר, דכמות הזמן שנותנין לאשה לפרנס עצמה, תלויה אם היא בתולה או אלמנה. אבל בהא דנותנין זמן לאיש, לא נתפרש אם יש חילוקי דינים בין בחור לאלמון. ומצינו מחלוקת ראשונים בדבר:

הרמב"ם (הל' אישות פ"י הי"ח) כתב: "כשם שנותנין זמן לאשה משתבעה הבעל לפרנס את עצמה ואח"כ תינשא, כך נותנין זמן לאיש לפרנס את עצמו משתבעה האשה אותו. וכמה נותנין לו, כמו שנותנין לה. אם שנים עשר חודש שנים עשר חודש, אם שלשים יום שלשים יום". היינו, דלא שנא בחור לא שנא אלמון, אזלינן בתר מצב האשה.

אולם הר"ן (על הרי"ף כאן ד"ה ודאמרינן) ס"ל "דלבחור שנים עשר חודש אפילו נשא אלמנה, ולא למון שלשים יום אפילו נשא בתולה, כל שהיא מוכנת". כלומר, דהכל תלוי בו: אם הוא בחור יכול לעכב עד י"ב חודש אע"פ שהיא מוכנת, ואם הוא אלמון יכול לישא מיד לאחר שלשים יום אם היא מוכנת וא"צ להמתין י"ב חודש (אלא דאם היא אינה מוכנת, ודאי דצריך להמתין לה).

והסתייע מדברי הירושלמי בסוגיין: "הוא אלמון והיא בתולה והוא בעא מיסב, יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הבחור. הוא בחור והיא אלמנה והיא בעיא מיסב, יכול הוא מימר חיבתה עלי יותר מבתולה". אשר מסיפא דמימרא מוכחא מילתא דבחור יכול לעכב עד י"ב חודש,

והוא כשיטת הר"ן דאזלינן בתר האישי. וגם רישא הוא רק משום שרצתה לעכב, אבל אם היא מוכנת, ודאי דשרינן לישא משלשים יום ואילך.

והנה בפירוש דברי הירושלמי "יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הבחור . . חיבתה עלי יותר מבתולה", פי' המפרשים (פני משה שם, קרבן נתנאל על הרא"ש כאן) דבניחותא איתמר: דכשאלמון בעא מיסב, יכולה היא למימר חיבתו עלי מן הבחור, וצריכה אני להתקשט ולהכין עצמי, ונותנין לה זמן י"ב חודש. וכן באלמנה דבעיא מיסב, יכול הוא מימר חיבתו עלי יותר מבתולה, ונותנין לו זמן הואיל והוא בחור.

אלא דלכאורה אין בזה כדי ליישב לשון הירושלמי "חיבתו עלי מן הבחור . . חיבתה עלי יותר מבתולה". דגם כשנאמר "חיבתו עלי כבחור . . כבתולה", מובן הטענה לעכב עד י"ב חודש, ומאי טעמא איצטריכו להוסיף דהחיבה הוא יותר מבחור או בתולה.

ולולא דמיסתפינא הוה אמינא, שדברי הירושלמי בתמיה הן: כאשר האלמון יתבע הבתולה לינשא מיד, תאמר לו: וכי חיבתו עלי יותר מן הבחור שאצטרך לינשא מיד, הרי באפשרותי לעכב עד י"ב חודש וכן אעשה. וכן להיפך, כשהאלמנה תתבע הבחור לישא מיד, יאמר: וכי חיבתה עלי יותר מבתולה שאצטרך לישא מיד, הרי באפשרותי לעכב עד י"ב חודש וכן אעשה.

ואף שלא נשתנה מידי בשיטת הירושלמי, דסו"ס נקבע זמן האיש לפי מצבו, מ"מ ניחא יותר הדגשת הלשון "מן הבחור . . יותר מבתולה", וכנ"ל.

מחלוקת התנאים בנותנין לה הכל תרומה

השליח הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

שליח בישיבה גדולה

יעתיק מחלוקת התנאים בכהן המאכיל את אשתו תרומה כמה נותן להו יציע ג' אופנים בראשונים לבאר דברי ר"י ורשב"ג יתעכב על שיטת תלמידי רבינו יונה לבאר יסוד דבריהם ע"פ קושיית תוה"ר יבאר גוף דבריהם ע"פ האור גדול ומה שיש ליישב לפי"ז בדברי הרא"ה יחדש אופן אחר בשיטה הנ"ל שלא לאפושי מחלוקת

במתני' (כתובות נו, א ובפירש"י) נחלקו התנאים בכהן המאכיל את אשתו תרומה: "רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה (אם ירצה, וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין). רבי עקיבא אומר, מחצה חולין (לאכול בימי טומאתה) ומחצה תרומה".

ובגמ' (נח, א) הגדירו מחלוקתם, דהיא רק בארוסה בת כהן, אבל בנשואה או בבת ישראל דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה עיי"ש.

וגרסינן התם: "תניא נמי הכי, רבי טרפון אומר, נותנין לה הכל תרומה. רבי עקיבא אומר, מחצה חולין ומחצה תרומה. במה דברים אמורים בבת כהן לכהן, אבל בת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה. במה דברים אמורים בארוסה, אבל בנשואה דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה. רבי יהודה בן בתירא אומר, נותנין לה שתי ידות של תרומה ואחת של חולין. רבי יהודה אומר, נותן לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמים חולין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל מקום שהזכרה תרומה נותנין לה כפלים בחולין". בהמשך לזה שואלת הגמ': "מאי בינייהו". ומתצת: "איכא בינייהו טירחא".

ובביאור דברי רבי יהודה ורשב"ג, והמשך השקו"ט לפי זה – כמה אופנים. ומהם:

א) שיטת רש"י: "בין רבי יהודה לרבי טרפון איכא, דאילו ר' טרפון סבר נותנין לה תרומה כדי מזונותיה, ואע"פ שאם צריכה לחולין ובאה למכור תרומה, אין דמי תרומה מגיעין ליקח בהן חולין, שהרי יקרים הם מן התרומה שהכל קופצים עליהן. ולרבי יהודה נותנין לה תרומה כשיעור, שאם באת ליקח מחצה חולין לא תפחות מן דמי מחצית חולין, אבל טורח מכירה מוטל עליה למכור [תרומה בשוייה וליקח חולין. ולר' עקיבא עליו לטרוח ולתת מחצה חולין]. [ורשב"ג] קסבר, לא מטרחינן לה למוכרה בשוייה, אלא נותן לה תרומה הרבה, כדי שתתננה בזול ותמצא לוקחין הרבה".

היינו, דג' מחלוקות בדבר: לר"ט נותן תרומה רק כדי מזונותיה; לר"י נותן לה קצת יותר, כדי שתגיע ליקח חולין הראויין לה, ובלבד שתטרח במכירה; ולרשב"ג נותן לה תרומה הרבה שתגיע ליקח בהן חולין הראויין לה, בלי טורח מכירה.

ולפי דרכו, פירש דהמשך שאלת הגמ' הוא לברר מאי איכא "בין רבי יהודה לרבן שמעון", וע"ז תירצה דטירחא איכא בינייהו: דלר"י בעיא למיטרח במכירה דהרי נותנין לה תרומה בצמצום, ולרשב"ג לא צריכא למיטרח דנותנין לה תרומה הרבה.

(ב) שיטת הריטב"א: "דרשב"ג מפרש הוא דברי רבי יהודה". כלומר, שכוונת רבי יהודה "נותן לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמים חולין" הוא כרשב"ג, שיתנו לה תרומה כפלים בחולין.

ולפי זה, ודאי דא"א לפרש כרש"י דשאלת "מאי בינייהו" היינו בין ר"י ורשב"ג, כי שניהם אמרו דבר אחד. ולכן פירש: "והכי אמרינן, מאי איכא בינייהו בין רבי עקיבא לרבי יהודה". פי', הואיל וסו"ס אתו לידה מחצה חולין ומחצה תרומה, מאי איכפת לן אי יתן לה בעצמו או שהיא תמכור ותקח. ותירצה הגמ': "איכא בינייהו טרחא דמכירה, דלר"י צריכה לטרוח למכור תרומה ליקח מחצה חולין".

וכ"כ הרא"ה: "והא דאמרינן מאי בינייהו, כלומר בין ר"י לר"ע, דר"ע אמר בארוסה מחצה חולין ומחצה תרומה, ור"י אמר ככולהו נותנין לה תרומה כדי שתהא לוקחת חצי חולין בדמיה". ומסתבר, שבביאור דברי ר"י ורשב"ג ס"ל כהריטב"א.

(ג) והנה, בשיטמ"ק הביא מ"ש תלמידי רבינו יונה בפירוש המשנה: "דלר"ט דאמר הכל תרומה, לא נתכוון לומר שיתנו לה תרומה כשיעור שהיו נותנין לה חולין, אלא מוסיפין לה מן התרומה, (כדי) שאם תצטרך לקנות בימי טומאתה חולין תצטרך למכור התרומה יותר בזול, שהתרומה מתוך שאין אוכלין אותה אלא מעט נמכרת בזול, ולפיכך צריך להוסיף לה מן התרומה יותר משיעור החולין".

והוא ביאור מחודש, שאפילו ר"ט לא אמר לתת תרומה בצמצום ממש אלא התכוון שיתנו כדי שתגיע ליקח חולין הראויין לה. אמנם לפי"ז צ"ב איך לפרש המשך הברייתא והשקו"ט. ואכן בשיטמ"ק שם סיים "ולפי זה תתפרש הברייתא בדרך אחרת". אך לא פירש דבריו.

[ובעיקר הדבר מה שפירשו כן בדברי ר"ט, נראה דיסודם הוא מה שהקשה בתוס' הרא"ש (כאן ד"ה רבי טרפון) להבנת רש"י בשיטת ר"ט: "א"כ, לר"ט לא תוכל להספיק מזונותיה, כי לא יגיעו דמי תרומה לחולין שהיא צריכה". פי', דאיך יעלה על הדעת דניתן לה מלכתחילה מה שלא יספיק למזונותיה בפועל. ומחמת זה הוכרחו לפרש שגם ר"ט מודה שיתנו לה תרומה כדי חולין ראויין (ומה ש"ל בזה גם לשיטת רש"י עיי"ש בהמשך דברי הרא"ש). רק דלפי"ז אי"מ המשך הגמ' וכו"ל].

וכתב בס' אור גדול (נדפס על הגליון במשניות מהדורת זכר חנוך כאן): "והנראה לפרש, דר"י ורשב"ג בברייתא שם נחלקו בפירושא דדברי ר"ט, דתנאי בתראי פליגי בפירושא דדברי תנאי קמאי וכזה מצינו בכמה דוכתי. ואתי שפיר היטב דברי רשב"ג דקאמר כל מקום שהוזכרה תרומה, דאהי קאי והיכן הוזכר, ולהנ"ל אתי שפיר היטב, דקאי על דברי ר"ט, דר"י מצריך אומד ורשב"ג אמר דאין צריך אומד רק נותנים לה כפלים בחולין. . ויש לפרש האי דקאמר הגמרא איכא בינייהו טירחא היינו טרחת האומד".

והיוצא, אשר ודאי גם לר"ט נותנין לה תרומה יתירה, רק דנחלקו ר"י ורשב"ג כמה מוסיפין לה: לר"י מוסיפין רק כדי שתגיע ליקח חולין בטורה מכירה, ולרשב"ג מוסיפין כפלים, שתוכל למכור בקלות. ולפי"ז מתפרשת המשך הגמ' ג"כ אדברי ר"י ורשב"ג. והוא ממש כהבנת רש"י בשיטות אלו, רק דלדידיה, (א) פליגי הני תנאי בחדא שיטתא, ואינם שיטות חלוקות על ר"ט. ב) "איכא בינייהו טירחא" היינו טרחת האומד ולא טירחא דמכירה.

ועפ"ז ניחא מה שיש לדייק במ"ש הרא"ה בגוף הברייתא, דהא דאמר אביי דנחלקו ר"ט ור"ע רק בארוסה בת כהן, הוא רק בשיטות ר"ט ור"ע, אבל ריב"ב ור"י ורשב"ג פליגי גם בנשואה. ודייק הכי מזה ש"במה דברים אמורים" תנייה מיד לאחר דברי ר"ט ור"ע, ולא המתין עד שיובאו כל השיטות. ובלשונו: "מסתברא, דריב"ב אפילו אנשואה פליגי, ואפשר דלא שני לן בין ארוסה לנשואה, והכי נמי לר"י ורשב"ג, דלא איתמר ההוא היפרישא אלא לר"ע ור"ט". וכד דייקת, לא הביא כל ג' התנאים בחדא מחתא, אלא ריב"ב לעצמו ור"י ורשב"ג לעצמם. ואפשר דהוא משום דבשלמא ריב"ב ודאי שיטתא חדתא היא, אבל ר"י ורשב"ג, אי נימא דלא קאי אדר"ט שפיר, אבל אי נימא דפליגי בפ"י דברי ר"ט, הרי שגם הם ס"ל כדבריהם רק בארוסה ובת כהן כר"ט. ודו"ק.

איברא, שלא לאפושי מחלוקת א) בכוונת ר"י ורשב"ג ב) בפירושא דהך טירחא, הנה עפהנ"ל מהריטב"א דרשב"ג מפרש דברי ר"י, אולי אפשר לפרש בשיטת תלמידי רבינו יונה באופן מרווח יותר: דגם הם ס"ל שרשב"ג לפרש דברי ר"י אתא, ובמילא מחלוקת ר"ט ור"י לדידהו היא מחלוקת ר"י ורשב"ג לפירש"י, ושאלת הגמ' "מאי בינייהו" היינו בין ר"ט ור"י, ודקמתרין "איכא בינייהו טירחא" ג"כ יתפרש אטירחא דמכירה, וכרש"י.

ביאור ברש"י ר"פ הכותב

השליח הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

שליח בשיבה גדולה

יקשה בדברי רש"י בר"פ דלא דק בהעתיקו ממתני' יביא דברי השיטמ"ק שהאריך במשנה לרמז טעמא דגמ' ושזהו כוונת רש"י ידחה אופן זה מב' טעמיסו יציע דדוקא מהתיבות א"כ כו' מובן סברת המשנה והא גופא מוקשה להלומדו יבאר לפי"ז כוונת רש"י

תנן (כתובות פג, א): "הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך, הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה. אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך, שאם מכרה ונתנה קיים". וממשיך במשנה, שאם פירט יותר את דבריו, יכול להסתלק גם מפירות וירושה עיי"ש.

העתיק רש"י מהמשנה "אם כן למה כתב לה כו'", וכתב: "בגמרא מפרש טעמא". וכוונתו בפשטות לתרץ קושיא ברישא דמתני' שעלולה להתעורר אצל הלומד, דבכתב דו"ד אין לי בנכסייך למה מסתלק רק ממכירה ולא מכל דבר. ומפרש, דכבר הקשו כן בהמשך הסוגיא ושם יבואר הטעם לזה [ו"ל בגמ': "ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך. אמר אביי, יד בעל השטר על התחונה. . רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן, בנכסייך ולא לאחר מיתה"].

אמנם לפי"ז, יש לעיין מדוע התעכב רש"י על המילים "אם כן למה כתב לה כו'". דלכאורה, הטעם שבגמרא קאי (לא על שאלת המשנה אם כן כו', אלא) על פסק המשנה דאם מכרה ונתנה קיים, או עכ"פ על הא דאוכל פירות וירושה. והו"ל לרש"י להעתיק תיבות אלו ולפרש דבגמרא מפרש טעמא. והקושיא מתחזקת להמעייין מעבר לדף, שם יראה דגם בנוסחת הש"ס העתיקו ל' המשנה "אם כן למה כתב לה וכו'". והרי בהשקפה ראשונה לא על זה קאי שקו"ט דגמ' וכנ"ל.

והנה, השיטמ"ק (ריש פירקין) כתב וז"ל: "א"כ למה כתב לה דין כו'. הא דהאריך למיתני כן, ולא קצר ותני הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אבל אם מכרה ונתנה קיים, משום דבעי לרמוזי אטעמא דגמרא, ולומר דדוקא אהך בלחוד סליק נפשיה ולא אאינך מילי, וכטעמא דאביי דלקמן או דרב אשי דוק ותשכח". פי', דלדידיה קשיא ליה אריכות לשון המשנה, דלמה לא פסק בקיצור שאוכל פירות וירושה אבל מכירתה קיימת. ומבאר, דבזה שהאריך ותני הכי, נרמזת הדגשת הגמ' דבלשון דו"ד אין לי בנכסייך מתכוון הוא להסתלק רק ממכירה ולא מאינך מילי.

וממשיך שם: "ואפשר שזהו שכתב רש"י ז"ל א"כ למה כתב לה כו' בגמרא מפרש טעמא ע"כ. פי', לכך האריך ותני אם כן למה כתב כו' לרמוזי אטעמא דגמרא כנ"ל".

והיוצא מזה, שאכן היה קשה לרש"י רק בגוף תיבות אלו, למה האריך ולא קיצר. וע"ז מפרש, שהוא בכדי לרמז למה שיבואר בגמרא הטעם שמסתלק רק ממכירה ולא משאר מילי.

ולכאורה ביאור זה הוא יותר ע"ד הדרוש והרמז, כי: א) מלבד זאת שאם אין הכרח בפשט להאריך לשון המשנה, אין מקום להאריך רק משום רמוזי טעמא, הרי ב) הלשון "בגמרא מפרש טעמא" אין פי' "לרמז אטעמא דגמרא", אלא שבגמרא יתורץ איזה קושי של הלומד. והרי קושייתו היא אריכות לשון המשנה כנ"ל, ובגמרא אין שום ביאור לזה.

ואשר נראה להציע בזה (ואולי זוהי גם כוונת השיטמ"ק), דבעצם גם לרש"י הוקשה קושיית הגמ' "ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך" וכנ"ל בתחילת דברינו, והטעם שהעתיק התיבות "א"כ למה כתב לה כו", הוא משום דדוקא תיבות אלו הן המעוררות את הקושיא.

דהסברה הפשוטה בהמשך הלשון "אם כן למה כו" הכי הוא: נהי דאוכל פירות ויורשה, אבל הרי כתב דו"ד אין לי בנכסייך, ומה תהא בדבריו, האם אין ממש בהם. ומתוצת המשנה, ודאי שיש איזה תועלת בדבריו, שהסתלק ממכירה. דהיינו, שהמקשן דמתני' ניחא ליה במאי דפסקה המשנה דאוכל פירות ויורשה, ורק שקשה בעיניו שלא לפרש כלום בדברי הבעל, עד שתיצרו לו שיש דבר אחד שאפשר לפרש בדבריו.

אבל לכאורה גישה זו אינה מובנת כלל, דאיפכא מסתברא: פשטות הלשון דו"ד אין לי בנכסייך מורה על סילוק לגמרי, ואמאי מודה ליה מקשן לתנא דנהי דאוכל פירות ויורשה, הרי על זה גופא צריך להיות טענתו, היאך יתכן שבכתיבתו דו"ד אין לי בנכסייך" לא יסתלק מפירות ויורשה.

אלא ודאי דמוכח מסגנון השאלה, דדבר פשוט הוא לדעת המשנה שדו"ד הוא לשון סילוק גרוע. ובזה יוקשה להלומד, מדוע אמנם כן הוא וכנ"ל [ואת"ל, הרי זהו גם עומק שאלת הגמ' גופא ("ותימא ליה כו"), ולכן התעכבו שם ג"כ על לישנא דמתני' "א"כ למה כתב לה כו" וכנ"ל].

וע"ז מפרש רש"י, "בגמרא מפרש טעמא": שגם בגמרא יקשו הכי (אמאי פשוט הוא דמסתלק רק ממכירה, "ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך"), ושם יבארו הטעם והסברה להנחת היסוד הלזו, אי כאביי אי כרב אשי.

גדר התביעה לנישואין: מחלוקת רש"י ורמב"ם

השליח הת' אליהו שיחי' שולמאן

שליח בשיבה גדולה

מציע הגמ' עם שיטת רש"י ומה שצ"ל בזהו יביא שיטת הרמב"ם בהסוגיא הראיות להרמב"ם, ולפי"ז צריך ביאור בשיטת רש"י ע"פ פירש"י הנימוקי יוסף מבאר הדין בתביעת אלמנה בהמשנהו י"ל דרש"י והרמב"ם פליגי בגדר תביעה לנישואין עפ"ז יתכן קושיית השיטמ"ק על המשנהו יתרון הקושיית על פירש"י

תנן במס' כתובות (נז. ופרש"י): נותנין לבתולה (זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה) שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה (בתכשיטין). וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו (בצרכי סעודה וחופה). ולא למנה שלוש יום (שאינה טורחת כל כך בתכשיטין שכבר יש בידה).

והגמ' מביאה בעמוד ב' המימרא דרב הונא, "בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלוש יום כאלמנה. ופירש"י, "משעת אירוסין שכיון שבגרה היא מכינה תכשיטין קודם בגרות שאינה לשהות עוד."

דהיינו, שלפי רש"י החילוק בין בוגרת שנתקדשה לנערה שנתקדשה (שבהמשנה) הוא, שלנערה הזמן די"ב חודש מתחיל משתבעה הבעל, ולבוגרת משעת אירוסין.

ומקשה הגמ' על רב הונא, "מיתבי בגרה הרי היא כתבועה, מאי לאו כתבועה דבתולה (שנים עשר חודש משעת אירוסין - רש"י)? "ומתרצת, "לא כתבועה דאלמנה."

וצ"ל מעיקרא מאי קסבר הגמ' שבפשוטות פי' הברייתא הוא כתבועה דבתולה ולא כתבועה דאלמנה?

ב. למסקנא הגמ' מביאה ברייתא דלא כרב הונא וז"ל, ". ובגרה הרי היא כתבועה. כיצד, בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שנים עשר חודש. ולארוסה שלוש יום." ובעי בגמרא, "מאי ולארוסה שלוש יום? אמר רב פפא הכי קאמר, בוגרת שעברו עליה שנים עשר חודש בבגרות ונתקדשה נותנין לה שלוש יום (משעת אירוסין - רש"י) כאלמנה."

והנה הרמב"ם (הובא ברא"ש ור"ן כאן, ולכ' מקורו מר"י מיגש בסוגיין) בהל' אישות פ"י הל' י"ז כתב דמאחר שבגרה מונין לה משעת בגרות, דמאז היא מתחלת להכין תכשיטיה. וחולק על שיטת רש"י שזמנה משעת אירוסין. וכן במקרה שעברו עליה י"ב חודש ואח"כ נתקדשה, כתב הרמב"ם שנותנין לה שלוש יום יום התביעה. וגם בזה חלק על רש"י שכתב מ"שעת אירוסין."

ולכאורה ראייתו מהגמרא הוא בשנים:

(א) הלשון "בגרה ה"ה כתבועה" משמע שהתביעה, ובמילא הכנותיה לחופתה, היא בשעת בגרות. ולא לאח"ז בזמן אירוסין, כרש"י.

(ב) הלשון "ולרארוסה ל' יום" (דהיינו בוגרת שעברו עליה י"ב חודש בבגרות ואח"כ נתקדשה) משמע שזהו המקרה היחידי וסתמי שיש בארוסה (שלא נתפרש כבר בברייתא), ושלא"א לפרש באופן אחר. ולפי הרמב"ם כן הוא באמת, דמאחר שהברייתא כבר כתב שכל ארוסה שנתקדשה עד י"ב חודש אחר בגרותה יש לה י"ב חודש (מזמן התביעה נערה או מזמן בגרות בבוגרת), אי אפשר לפרש "ולארוסה שלושים יום" אלא כשנתקדשה לאחרי י"ב חודש מבגרותה.

אבל לרש"י, כל ארוסה שנתקדשה לפני שעברו עליה י"ב חודש בבגרות, יש לה י"ב חודש משעת אירוסין. ולא נתפרש בברייתא אלא עד "בגרה יום אחד ונתקדשה", ונמצא דלא כתב בפירוש הזמן לבוגרת שנתקדשה אחר יום הבגרות. והי' אפשר לפרש "ולארוסה ל' יום" לבוגרת שעברו עליה י"א חדשים בבגרות, שאין לה אלא תשלום י"ב חודש משעת בגרות. ולכן צריך רש"י לדחוק "ויש ארוסה שאין נותנים לה אלא ל' יום", משום שיש ג"כ ארוסה שלא נתפרש שנותנים לה י"ב"ה. רק לאחר שרב פפא מפרש דהכוונה למי שנתקדשה אחר שעברו י"ב בבגרות, אנו יודעים לפרש "בגרה יום אחד ונתקדשה" דהיינו אפי' יום אחד, אבל באמת דין זה נמשך עד סוף י"ב חדשים משעת בגרות.

וצ"ל מה הכריח רש"י לפרש משעת אירוסין וליכנס לבעיות אלו?

ג. והנה הנמוקי יוסף בסוגיין מפרש ג"כ כפרש"י, אבל הוא מוסיף פרט שלפ"ז נמצא עוד מחלוקת בין רש"י ורמב"ם. וז"ל: "נותנין לה שלושים יום" - נמי משעת אירוסין. מכאן הי' נראה לפי פרש"י ז"ל דהכא דאמר בבוגרת משעת אירוסין, דגם אלמנה שלושים יום דאמרי' במתני', היינו משעת אירוסין ולא משעת תביעה, דחד טעמא לתרוייהו שתכשיטין מזומנין להם. עכ"ל. וזהו נגד שיטת הרמב"ם דכתב שם "וכן המאיר את הבעולה נותנין לה שלושים יום מיום התביעה".

אבל הא גופא טעמא בעי, מהי הסברא שהשלושים יום שנותנין לבעולה וכן לבתולה שנתקדשה אחר שעברו עליה י"ב חודש בבגרות, שהם "כדי לתקן שאר דברים קטנים"¹, יתחילו משעת אירוסין? לכאורה הי' מסתבר יותר כהרמב"ם שבשעה שהבעל תובעה אז יתחילו הכנותיה.

¹ לשון רש"י במהדו"ק ד"ה נותנין לה כו'.

ד. ויש לומר הביאור בכל הנ"ל, דרש"י ורמב"ם חולקין בגדר התביעה לנישואין. להרמב"ם הגדר תביעה הוא הזהרת הבעל להכין תכשיטיה וכו' לחופתה. ומשום שהבוגרת אינה רוצה לשהות, היא מתחלת להכין עצמה מזמן בגרות, והוי כאילו הבעל תבעה אז.

משא"כ לדעת רש"י, תביעה אינה אלא שיהא דעתה על הנישואין ושהוא דבר רציני וממשי. אבל לאו דוקה היא מתחלת הכנותיה מאז, רק תלוי באיזה שלב היא אוחזת. כשנתקדשה בנערות, הנישואין אינה דבר ממשי כלל מפני שאין מהירות להינשא. ולכן רק כשהבעל תובעה לנישואין או בא הרצינות בדבר, אפי' תבעה כמה שנים לאח"ז. אבל מפני שכבר נתקדשה היא מתחלת גם להכין תכשיטיה משעת התביעה, וזהו הדין דמתני'. ובמקרה שבגרה ועדיין לא נתקדשה כבר יש לה רצינות בדבר זה והיא ממתנת בכליון עינים לשידוך. ובשעה שהבעל מקדשה אינה צריכה תביעה כלל, ומיד היא מתחלת הכנותיה מעצמה.

וזהו הפירוש "בגרה ה"ה כתבועה", שבשעת בגרות חל הרצינות לנישואין וכאילו תבעה הבעל. אבל מ"מ רק משעת אירוסין היא מתחלת הכנותיה מעצמה, ומאז נותנין לה י"ב חודש. [ובמילא אין בזה שום משמעות וראי' לדעת הרמב"ם יותר מרש"י.]

רק כשכבר עברו עליה י"ב חדשים בבגרות אינה רוצה לשהות כלל ובודאי כבר הכינה על צרכיה. וכן כשהיא אלמנה כבר יש לה תכשיטין, ומצפה לנישואין אחרים. ומשום זה יש להן רק ל' יום מזמן האירוסין. אבל אינן צריכין לתביעה כלל.

ה. ובזה יובן מה שהקשה השיטמ"ק על מתני', דלמה הפסיק בין הזמנים לבתולה ואלמנה בהמילים "וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש"? הו"ל למתני' להקדים הבבא דלאמנה ל' יום, מאחר שהזמן שנותנין לו תלוי אם היא בתולה או אלמנה?²

ולפי הנ"ל אתי שפיר, מפני שהגדר ד"לאמנה ל' יום" שונה לגמרי מזמן דבתולה. לבתולה (נערה) נותנין "משנתבעה הבעל לפרנס את עצמה", משא"כ לאלמנה נותנין מזמן אירוסין, ובלי תביעה כלל (כנ"ל מהנמוק"י)³.

ו. ועפ"ז יש לבאר בטוב טעם קושיית הגמ' על רב הונא "בגרה ה"ה כתבועה, מאי לאו כתבועה דבתולה". דרק אצל בתולה (שנתקדשה בנערות) יש מציאות תביעה, משא"כ באלמנה אינה צריכה לתביעה כלל. ולכן בפשטות הכוונה היא לבתולה.

² ושם תירץ, "ואפשר משום דזמן הבתולה שמעינן לה מקרא לכן תנייה באפי נפשה." דמשום שזמן י"ב חודש לבתולה למידן מהכתוב בתורה אצל רבקה, משא"כ הזמן לאלמנה הוא מדירבנן, לכן חילק המשנה בין אחד להשני.

³ ועפ"ז י"ל דיוק השינוי מרש"י ד"ה "נותנין לה" הא' והשני, דבראשון מוסיף המילה "כאלמנה" (אף שהי' יכול להכניס מילה זו גם בפעם הב'). דכוונתו גם "כאלמנה - משעת אירוסין". וזהו היסוד לשיטתו בכל הסוגי'. משא"כ בד"ה השני אין צורך לזה.

ותירץ הגמ' דאף שאין לאלמנה תביעה בדיבור, מ"מ יש לה תביעה "בענין", שאצלה כבר יש לה הרצינות בדבר, וגם בזה יש לפרש לשון הברייתא, עכ"פ בדוחק.

ז. ונמצא, שלשיטת הרמב"ם סברת רב הונא הי' שהבתולה מכינה כל צרכיה קודם בגרות ונותנין לה רק ל' יום מתביעת הבעל. ולמסקנא היא מתחלת הכנותיה מזמן בגרות, ומאז נותנין לה י"ב חודש.

לשיטת רש"י, סברת רב הונא הוא כמו הרמב"ם (ראה ד"ה נותנין לה הא), אבל למסקנא הגמ' סובר שהיא מתחלת הכנותיה מזמן אירוסין ומאז נותנין לה הי"ב חדשים⁴.

⁴ וצע"ק בלשון החידושי ר"י מלוניל (שמפרש הסוגי' כשיטת רש"י) שכתב במסקנא, "בגרה יום א' ונתקדשה .. נותנין לה משעת אירוסין .. דמאחר שבגרה שוב אינה רוצה לשהות עוד **ומשעה שקרב זמנה לעמוד על פרקה זימנה תכשיטיה**, לפיכך מונין לה י"ב חודש משעת קידושין וכו'". דלכאוו' זה משמע כסברת ההו"א.

בענין מטילין ציצית על המת

הת' מנחם מענדל שיחי' לידר

תלמיד במתיבתא שע"י חדר ל"י

יביא קושיית הראשונים שלכ"י שסתירה בין הגמרות בענין מטילין ציצית למתו יציע התירוצים שמביא התוס' הרא"ש לרא"ש תירוץ ר"ת צ"ב יבאר ע"פ מה שמביא הרא"ש במעלת העדות שבציציתו עפ"י י"ל הטעם שצוה אבא שאול לבניו להתיר ציציותיו

במסכת ברכות דף י"ח עמ' א' איתא: "רב רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות הוה קשדיא תכלתא דרבי יונתן אמר ליה רבי חייא דלייה כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו אמר ליה ומי ידעי כולי האי...". וממשיכה הגמ' לבאר האם מתים יודעים מה נעשה מסביבם.

ומקשים התוס' ד"ה למחר דלכאורה זהו בסתירה לדברי הגמ' במנחות (מ"א.): "אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית, ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מ"ט אשר תכסה בה אמר רחמנא האי לאו לאיכסויי עבידא בההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חרף עושהו". ומכאן משמע שצריך להטיל ציצית במתים שלא יהי' לועג לרש, ובסתירה לגמ' בברכות? ומתריצים דשאני הכא דנחשב לועג לרש "כי גדול המצווה ועושה יותר מאינה מצווה ועושה" על כן ודאי דמטילין ציצית על המת אבל לא שיתנדנד על הקברים.

הנה סוגיא זו מצויה בחמישה מקומות בש"ס, ברכות דף י"ח., ב"ב דף ע"ד., נדה דף ס"א., פסחים דף מ: וע"ז דף ס"ה., אבל תוס' הרא"ש בברכות מבאר רוב הענינים המוזכרים בתוס' הנ"ל ולכן אעיינן בתוס' הרא"ש כאן:

הוא מתחיל בהסתירה בין מס' ברכות ומס' מנחות, ומביא התשובה של תוס' [הנ"ל] ואחר כך מביא עוד תשובה (נמצא בבעל המאור), דמטילין ציצית משעת המיתה עד הקבורה אבל לא בקבורה עצמה, ולכן אין סתירה.,

וממשיך ומקשה לפי הסוברים דצריך להטיל ציצית משום לועג לרש, מאי שנא מכלאים דתנינן "תכריכי המת . . . אין בהם משום כלאים", ולמה אין כאן משום לועג לרש? ומביא כמה תירוצים: א. ר"ת מתרץ דציצית שאני כי שקולה כנגד כל המצוות (כדאמרינן במנחות דף מ"ג: בנוגע לגמטריא של ציצית) ולכן יש לועג לרש יותר. ב. רשב"ם מתרץ אין לועג לרש כי גם בחיים מותר ללבוש כלאים לצורך מכירה [כדאמרינן במשנה שם] ג. ר' יהודה תירץ דשמואל במנחות אזל לשיטתו 'במס' שבת פרק שואל וכפי ר' ינאי בנדה דף ס"א: דמצוות אינן בטילות לע"ל, לפיכך אם אינם מטילין ציצית עכשיו כשיקום בתחיית המתים לא יהי'

לו ציצית, ור' ינאי סובר בנוגע לכלאים דמותר להטיל ציצית למת להספדו אבל לא לקברו, ומיוסד על שטתי' דמצוות אינן בטילות. אבל ר' יוחנן פליג עלי' התם וסובר דגם קוברים אותו עם כלאים, כי סובר דמצוות בטילות לע"ל. [לכאורה עפ"ז אפ"ל הסתירה בין ברכות למנחות דבברכות סובר כר' ינאי ומנחות סובר כר' יוחנן]. וממשיך הרא"ש לבאר מנהגינו [דהרא"ש] דאין מטילין ציצית.

ולכאורה יש קצת לתמוה על תירוץ ר"ת דציצית יותר חמור מפני שהוא שקול כנגד כל המצוות, ואיך יכול לומר דציצית יותר חמור מכלאים שהוא מן התורה ומשום זה יכול לעבור על לאו דכלאים?

ולכאורה אפשר לבאר ע"פ עוד ענין שהרא"ש מביא בשם ר"ת כשמבאר המנהג דאין מטילין ציצית במתים, וז"ל: "שמעתי מזקני לותי"ר כי ציצית עדות שקיים כל התורה ואין הדור ראוי עכשיו לאותה עדות". ומבאר הרא"ש דבימיהם שהיו לובשים בגדים שהיו להם ד' כנפות והיו חייבים בציצית לכן קברום בציצית, אבל בימינו דאין לכולם ציצית בחייהם אם יעשו להם במותם מה דלא קיימו בחייהם אין לך לועג לרש גדול מזה.

ובזה אפשר לתרץ התמיה הנ"ל: שמפני שציצית הם עדות דקיים כל התורה, לכן הוא יותר חמור מלעשות עבירה אחת, ויש לחשוש יותר משום לועג לרש.

וע"פ דברי ר"ת אלו אפשר לתרץ עוד ענין המובא בתוספות הרא"ש. שם הוא מביא ראייה למנהגינו דאין מטילין ציצית על המת מהא דאיתא במסכת שמחות דאבא שאול צוה לבניו "קברוני... והתירו תכלת מאמפיליוני" וכמה דברים אנו נוהגים על פי ספרים החיצונים וכמו ויחל משה בתענית ובמסכת מגילה (דף ל"א, א) אמרינן דאומרים ברכות וקללות, וכן אמרו במגילה (ל"א, ב) "ראש חודש אב שחל להיות בשבת מפטירין "חדשיכם ומועדיכם" ואנן נהגינן על פי הפסיקתא להפטיר בה בשבת שלפני תשעה באב, וטעמא לא אתבריר למה צוה להתיר הציציות".

ולכאורה ע"פ דברי ר"ת לעיל אפשר לבאר: דאבא שאול חשש אפילו בימיו [בדורות הראשונים שכולם לבשו ציצית] לעצמו שלא קיים את כל התורה כולה ולכן רצה להתיר הציציות.

ובאתי בזה רק להעיר.

מילת בני ע"י יהושע

הת' יעקב דוד שיחי' גארדאן

בחור בשיבה גדולה

ביא פירוש המצודות דוד למה מל יהושע בעצמו כל בני"ו יקשה עליו מב' צדדים

בספר יהושע (פרק ה') מסופר בנוגע להברית שמל יהושע את כל ישראל כשנכנסו לארץ. הטעם לזה הי' מפני שכל ארבעים שנה שהיו במדבר לא מלו בניהם מפני סכנת הדרך. בפסוק ד' כתוב, "וזה הדבר אשר מל יהושע כל העם", ובמצודת דוד מבאר שהטעם שיהושע בלבד מל את כל ישראל הוא מפני "שכל הנימולים וראויים למול הלא הם מתו במדבר, ואינם למול לזולתם".

ומשמע מדבריו: א) שכל הנימולים שהיו במדבר מתו לבד מיהושע. ב) שערל אינו יכול למול לזולתו. וצ"ע בדבריו, שרק האנשים שהיו למעלה מעשרים שנה בשעת חטא המרגלים מתו במדבר. אבל אלו שהיו פחות מעשרים שנה לא חל עליהם הגזירה, וגם היו נימולים קודם שיצאו בני"ו מצרים. כמו שנאמר בפסוק שלאח"ז, "כי מלים היו כל העם היוצאים", וכמבואר באריכות ברד"ק על פסוק ד'. וידוע ג"כ ששבט לוי לא היו בכלל הגזירה. ועוד, ש"שבט לוי וכן הצדיקים שביניהם לא שמו לב על חששות אלה ומלו את בניהם" (מלבי"ם שם).

וא"כ היו כמה וכמה מישראל שהיו יכולים למול לאלו שהצריכו למילה. ולמה כתב המצו"ד שרק יהושע הי' ביכלתו למול כי הוא הי' מהול?

וגם ענין הב', שמי שהוא ערל אינו ראוי למול, קשה מצד הדין. דפסק הדין ברור ברמב"ם (הל' מילה פ"ב ה"א) "הכל כשרים למול ואפי' הערל." ובשו"ע (יו"ד סי' רס"ד סע' א'), "הכל כשרים למול אפי' עבד אשה וקטן וערל." וא"כ גם הערלים היו יכולים למול זה את זה.

ואת"ל לתרץ לקושי' הב' ע"פ מה שכתבו במפרשי הרמב"ם ובית יוסף שם, דמומר לערלות שמתכוין להפיר ברית פסול למול. ומשום שבעצם היו כל בני"ו יכולים למול, כמו שעשו הלויים והצדיקים שבהם, נחשב מה שלא מל בניהם למזיד. לכ' אאפ"ל כן, דהטעם שלו מלו הי' מצד סכנת הדרך (ראה רש"י ומלבי"ם על פסוק ד'), ולא משום שהיו מומרים.

ואבקש מקוראי הגליון להעיר עיני בזה.

הלכה

חציעה בתפילין

הרב צבי הירש שיחי' טלזנר

דומ"צ בק"ק ישיבה סענטער - ליובאוויטש

יביא מחלוקת בשו"ע ר' בדין חציעה בתפילין/ יציע ביאור הראשונים במס' מגילה בטעם האיסור להניח תפילין ע"ג בגד/ יביא ביאורי האחרונים על הסתירה בין מגילה למנחות/ יעתיק בירור הפוסקים בין הטעמים באיסור הנחת תפילין ע"ג בגד/ יברר החידוש בשו"ע ר' דיש מחלוקת אם חציעה פוסל אם לאו/ יביא עוד ספרים שדנו בענין הנ"ל

א. ידוע שיחת' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו דחלוק שו"ע רבינו הזקן נבג"מ מיתר המלקטים ופוסקים האחרונים בכמה ענינים. והעיקר, שכל הספרים אינם מכריעים, רק מביאים דעות שונות. אולם רבינו הזקן מכריע בין השיטות במילים ברורות. ולהראות רק דוגמא אחת הנני מביא פסק הלכה אחת בשו"ע שרואים איך שאדמו"ר הזקן לא רק מכריע ההלכה אלא אף מברר באופן ברור מחלוקת הראשונים. והרבה ספרים שבאו אחרי רבינו הזקן לא הבינו הענינים ולכן לא פלפלו בזה. אולם לאחרי זמן לקחו [בלשון נקי'] את דברי רבינו הזקן, ולא כתבו שזה לקוח מדבריו.

כתב רבינו הזקן בשו"ע הל' תפילין סי' כ"ז סע' ז' וז"ל: י"א שצריך שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו שנא' על ירך משמע על ידו ממש בלי חציעה בינתים וה"ה בתפילין ש"ר . וי"א שאין צריך ליהרר כלל שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו או לשערו. ואע"פ שאין הלכה כדבריהם מ"מ אדם שהוא עלול לנזילות ולא יכול לגלות ראשו שלא יזיק לו הקרירות ואם נחייב אותו להניח תפילין ש"ר על ראשו ממש בלי חציעה לא יוכל להניחה כלל ויתבטל ממצות תפילין עי"ז לכן מוטב שנתיר לו לסמוך על סברא אחרונה ויניח תפילין ש"ר על כובע דק הסמוך לראש ולא יברך עליה. עכ"ל.

ובסע' ב' מוסיף רבינו: ומ"מ אם אפשר יניח סמרטוטין על המכה ויניח התש"י עליהם בלא ברכה, או יניח על הבגד בלא ברכה רק שיזהר לכסות את התש"י שלא תהא נראית

שנאמר והי' לך לאות לך לאות ולא לאחרים לאות. עכ"ל. מקור לדברי רבינו מצויין במ"מ על הדף למנחות לו ע"ב.

ב. והנה במס' במגילה כד ע"ב הובא במושגה: העושה תפילתו עגולה סכנה ואין בו מצוה. נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרך המינות ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו? הרי זו דרך החיצונים.

ופירש"י ד"ה הרי זה דרך החיצונים: בני אדם ההולכים אחרי דעתם חוץ מדעת חכמים דבעינן לך לאות ולא לאחרים לאות.

ובר"ן (דף מ' בדפוס עוז והדר) כתב: קרוב למין הוא, אבל מין גמור לא הוי דהא לא עקר גז"ש דהא מניחה על מקום קיבורת. ומכאן דקדק הרשב"א (ד"ה ציפה) דתפילין של ראש מותר לתת אותה על כובעו או על כיסוי הראש, דהא בשל יד לא אסרו ליתן אותם על גבי אונקלי אלא משום דכתיב בהו לך לאות, הא לאו הכי שרי. ואילו תפילין שבראש אדרבא כתיב בהו וראו כל עמי הארץ וגו' כדאמרינן בעלמא אלו תפילין שבראש. עכ"ל.

וע"ז הקשו האחרונים³, הלא יש דין של חציצה, ולמה צריך לימוד מ"לך לאות?"

ג. והנה בסוגיית הגמ' במנחות לו: איתא, וז"ל: רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר הוה ציריא בידיה וקא מתחזיין תפילין. אמר ליה לא סבר לה מר לך לאות ולא לאחרים לאות. א"ל במקום לך לאות איתמר.

ופירש"י ד"ה הוה ציריא בידיה: מכה היתה לו אצל הקיבורת, ונקרע חלוקו שם כדי שלא תדחק המכה, והיו נראין התפילין דרך הקריעה.

והקשה בספר נחלת צבי⁴ (בסי' כ"ז ס"ק ד'), הלא הכוהנים אינם מניחים תפילין מפני שהבגדים הם חציצה (ערכין ג:), וכאן גבי אמימר מובא בפשטות שהלימוד הוא רק שצ"ל במקום לך לאות אבל לא מצד חציצה?

ותירץ דמכאן רואים שהדרשה מלמדת אותנו ג"כ שישנו דין של חציצה. וז"ל: לפי"ז שפיר איכא למימר דקפיד קרא בלך לאות ולא לאחרים לאות שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו, דאל"כ למה לא היו הכהנים מניחים תפילין על הבגדים. אבל מ"מ קשה, מנא להו למילף מקרא דחציצה אסורה בתפילין, דילמא קרא לא אתי אלא להורות לנו דין מקום התפילין לחוד שהיא במקום שהוא לו לאות ולא לאחרים לאות. והכהנים שלא מניחים תפילין מטעמא אחרין. ואפ"ל דסברי רש"י ותוס' דלפי מה שנתנית במתניתין על כרחו בא

2 ועיין בפירוש רבינו חננאל הוצ. לב שמח ובהערות שם.

3 טורי אבן על אתר.

4 להגאון ר' צבי בן ר' יוסף כץ צ"ל. נדפס בקראקא בשנת ת"ו.

התורה להקפיד דלך לאות ולא לאחרים לאות גם איסור חציצה שבא לומר שיהא מקום הנחתן דוקא לגמרי במקום שהוא לך לאות ולא לאחרים דהיינו על בשרו ממש.

והטורי אבן על הסוגי' דמגילה שם הקשה מהגמ' דמנחות (לז, ב) דמשמע דאם התש"י נמצא אפילו על בגד הוי כשר מזה שהוא על מקום "לך", ומה אומרת המשנה שלא יוצאים י"ח (ע"ד התחלת המשנה דציפן זהב שבודאי אינו יוצא י"ח)?

ותירץ הטו"א דמשום חציצה נגעו בה, ומסיים "שוב ראיתי להרשב"א בתשובה שפלפל אי הבגד חוצץ בין יד לתפילין".

ד. והנה בשו"ע המחבר סי' כ"ז סע' ה' פסק: אדם שהוא וכו' יש להתיר וכו' כדברי רבינו הזקן נבג"מ.

ויסוד הענינים הוא מחל' בין הרא"ש והרשב"א. הרא"ש סובר (בפסקיו הל' תפילין סו"ס י"ח ובתשובותיו כלל ג' ס' ד) דחציצה פוסלת בתפילין בין בש"ר בין בש"ר, ויליף לה מקרא. וכ"כ העיטור הל' תפילין ה"ה, יראים ס' שצט, המנהיג עמוד תר"ל (הוצ' מה"ק).

אולם הרשב"א [במגלה כד: ד"ה הר"ז, ובתשובות הרשב"א ח"א ס' תתכו, ח"ד ס' רפד, ח"ה ס' יג, ח"ז ס' תט, מיוחסות ס' רלז, אורחות חיים הל' תפילין ס' י"ח, ר"ן מגילה כד:, ריב"ש ס' קלז] סובר שחציצה בתפילין ש"ר אינו חוצץ. [ובתש"י עיין לקמן בעז"ה].

בטור סי' כ"ז כתב וז"ל: ולא יהא דבר חוצץ ביניהם לבשרם. ובב"י ס"ק ד' הביא דברי הרא"ש ז"ל ואח"כ כותב בשם הר"ן דהטעם של אלו שהיניחו תפילין ש"י על חלוקן מבחוץ הוא "משום דכתיב לאות על ירך וכיון שהן לאות סבורין הן שראוי שיראו לכל ולא דרשי והי' לך לאות ולא לאחרים לאות. מכאן דקדק הרשב"א דתפלה ש"ר מותר לתת אותה על כובע או על כיסוי הרא"ש, דהא בשל יד לא אסרו ליתן אותה על גב אונקלי אלא משום דכתיב בה לך לאות, הא לאו הכי שרי. ואילו תפלה שבראש אדרבא כתיב בה וראו כל עמי הארץ (דברים כח י) כדאמרינן בעלמא (מנחות לה:): אלו תפילין שבראש. "עכ"ל.

ה. רואים כאן שיש ב' הסברים למה פסול חציצה בתפילין של יד. הא' כי אין זה על בשרו ממש, והב' משום שתש"י צריך להיות מכוסה, ולכן אם שמים על בגד וכיו"ב הולכים נגד הלימוד לך לאות ולא לאחרים. ואין בזה שום קשר לחציצה כפשוטה.

וממשיך הבית יוסף בס"ק ה' להביא התשובות של הרשב"א ומפלפל ביניהם, ומסיים: ומאחר שהרשב"א עצמו לא סמך על עצמו לענין מעשה. . . אח"כ מצאתי בקיצור תשובת הרשב"א (ח"ז סי' טט) בלשון הזה כתב הרשב"א ומותר להניח תש"ר על גבי כובע למי שחש בראשו. עכ"ל.

ובלבוש כתב (סי' כז סק"ד) וז"ל: ולא יהא דבר חוצץ ביניהם לבשרם בין ש"י ובין ש"ר. דבש"י כתיב וקשרתם לאות על ירך ממש בלא חציצה ובש"ר כתיב והיו לטטפת בין עיניך משמע בין עיניך ממש ולא דבר חוצץ בין התפילין ובין העינים.

ובס"ק ה' כתב: אדם שהוא עלול לנזילות . . מוטב שנתיר לו להניחם על הכובע הדק הסמוך לראש משיתבטל לגמרי ממצוה זו דהא דאמרינן בין עיניך שיהיו על בין העינים ממש בלי חציצה אינו מוכרח כ"כ שיהי' כן פירוש הפסוק, שאפשר לומר שלא בא הכתוב אלא לסיים להם מקום ואפילו בחציצה וכו'. עכ"ל.

ומכל מה שהבאנו נראה שכולם לא חילקו כדעת אדה"ז נבג"מ דיש כאן מחלוקת ברורה בין הרא"ש להרשב"א אם חציצה פוסלת בתפילין של יד או לא. ורבינו הזקן נבג"מ סירב לפרש כהב"י או כהלבוש. וגם לא נחית להתירוץ שהביא הרמ"א בדרכי משה (הארוך סי' כז. מכוון ירושלים) דמותר שיהי' חציצה בתש"ר בכדי לקיים וראו כל עמי הארץ.

[ומש"כ הערוך השולחן בסי' כז סע' יג כנראה לא ראה דברי רבינו הזקן ולכן לא הביא שיש מחלוקת בדבר. וגם כתב כמ"פ שהרשב"א נסתפק בזה, וזה אינו נכון. וגם המשנ"ב לא נחית לכל הענין.]

והנה באנציקלופדיה תלמודית בערך הנחת תפילין ובערך חציצה כתבו כדברי רבינו הזקן נבג"מ, ולא הביא דבריו. (העירני ע"ז ידידי הרה"ת ר"י העכט שי' ותודתי נתונה לו על כמה דברים במאמר זה.)

ו. בספר מור וקציעה להיעב"ץ זצ"ל בסי' כ"ז כתב: "נראה פשוט דה"ה לשל יד, שאם יש לו מכה בזרוע במקום תפילין בענין שא"א לו להניחה אם לא על בגדו, דהכא נמי שרי. ולא נקט של ראש אלא משום מעשה דריב"ש כך הי' בעלול לנזילות. דמאי שנא של יד משל ראש לענין זה, כיון דמחמת אונס סמכינן אמאן דאמר דלא קפדינן אחציצה. ואם משום לך לאות ולא לאחרים לאות, הא אמרינן בהדיא דבמקום לך לאות איתמר, אבל בגילוי התפילין לית לך בה דאפילו נראין שרי", ועיי"ש.

ובספר חסידים סי' תשעד: כשיש לו לאדם תפילין בזרועו, אם יהי' לו דבר לישא לא ישא בין אצילי ידיו, שהרי יבדיל בין תפילין ללבו . . אבל מכסין התפילין בבגד, ואם על בגד התפילין לא, מפני שחוצץ בין הבשר לתפילין.

טעויות בתפלה*

הרב ישראל ברוך שיחי' לעבענהאלץ

חבר הכולל - כולל מנחם ליובאוויטש, ותלמיד בישיבה גדולה תשס"ד-ס"ה

יביא מקורות שטעויות בתפילה וכה"ג רצויים לפני המקום יקשה מסיפור שמשמע להיפך יתרון שתלוי בגדר התפילה שטעה בה בכל אופן צריך לדייק בתפילה ככל אשר ביכולתו

איתא בשיר השירים רבה (פרשה ב' אות ב') על פסוק ודגלו עלי אהבה (שיה"ש פרק ב' פסוק ד'): אמר ר' אחא, עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון ואהבת - ואיבת, אמר הקב"ה ודלוגו עלי אהבה וכו' (עיי"ש כל הביאור). ופירש העץ יוסף שם: והיא מחמת גודל אהבתו ית' עלינו, חביב עליו גם טעותו. אחר שהקב"ה יודע שיצא ממנו בתמימות ובכוונת הלב. כי החשיבות בעיני ה' הוא רק אם יעבדנו האדם כפי יכלתו. וזהו דילוגו עלי אהבה. ובתנחומא ואתחנן ד': אין הקב"ה פוסל תפילת כל ברי'.

ובספר חסידים לר' יהודה החסיד בסי' י"ח: אם יפלא בעיניך על אותן המגמגמין בלשון וקורין לחי"ת ה"א . . אל תתמה על החפץ כי בוראינו אשר הוא בוחן לבות אינו שואל כי אם לב האדם אשר יהי' תמים עמו, ואחרי שאינו יודע לדבר כענין, מעלה עליו כאילו אומר יפה . . על זה נאמר ודגלו עלי אהבה כו'.

וכן מובא בכמה מקומות סיפורים על אלו שאמרו טעויות בתפלה ועבודת ה' והי' זה לרצון לפני הקב"ה. וכגון בהמשך ספר חסידים שם מעשה בכהן א' וכו'. וכן בסה"ש לאדמו"ר מהוריי"ץ¹ בנוגע לשמע ישראל.

[וכן ידועים הרבה סיפורים על התמימות של יהודים שהיו מתפללים ועושים מצוות בטעות (ולא בגדר של "מחרפים ומגדפים") שנתנו לה' הרבה נח"ד, וכמו האמירת תהלים של אשת הצ"צ, "קוקריקו", ועוד.]

ויש להקשות מספר ברית עולם² שמביא סיפור מאדם שהי' אומר "זחננו בינה והשכל" (כפי נוסח אשכנז) ב"שין" מינית - והי' קובר בניו (לא עלינו) כמ"ש גורי האריז"ל. ומצינו בסיפור זה שהטעות גרם להזיק ר"ל?

* לזכות חברי הכולל שיצליחו בשליחותם

1 תרצ"ז עמ' 204

2 על ספר חסידים (להחיד"א) ס' תשמח

ואולי יש לחלק בין טעויות בתפלה שהוא לשבח להקב"ה לטעויות בתפלה של בשקה. שבבקשה יש להזהר מ"אל תפתח פה לשטן", ולכן צריך לדקדק במוצא שפתיו אף בנקודות³. ולדוגמא, בימים נוראים צריך לדקדק מאד באותיות התפילה. וכמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ב סע' ז': לחיים אומר בשב"א וכו'. ובסי' תקפ"ד סע' ד': צריך לומר רוע גזר בנשימה אחת וכו'⁴.

אבל מצינו מעשה⁵ להיפך, באחד שהי' אומר "מברך הנשים" במקום "השנים" (ועד"ז "ומברך נשנתו כנשים הטובות") ועי"ז ביטל גזירה עבור הנשים באותו שנה.

ובספר יעלזו חסידים⁶ כתב: "ומיהו ודאי שצריך, שכל אשר בכוחו לעשות יעשה, שילך אצל חכם שילמדנו. ואם לא יכול להתלמד, שתקפה עליו משנתו ודעתו קצרה, או שאינו מוצא מי שילמדנו, או שאינו מכיר חסרונו, והוא מתפלל או לומד בחיבה, אז יערב לה' כריח ניחוח."⁷

ויהי רצון שמיכון ד"רחמנא ליבא בעי"⁸, "דילוגנו ולגלוגינו"⁹ ותפילתנו יקובלו בחסד וברחמים לפני אדון כל, אכי"ר.

3 אבל צע"ק מעשה שהובא לעיל מספר חסידים שאמר הכהן "וישמדך", שהוא לשון כליון עבור אלו שישמעו, ולמה הראוהו לאותו חכם "כי אם לא יחזרנו יענשו בדבר"? ובספר אדר"ת* כתב על סיפור זה "עיין מגילה כד: וצע"ק".

4 אבל י"ל דאין להביא ראי' מזה וכמש"כ רבינו הזקן בסי' תקפ"ב סע"ז שם: ובימים האלו שהן ימי דין צריך לדקדק כו'. (הערת המערכת)

5 בספר אהל אלימלך עמ' 55.

6 הובא ליקוט מדבריו על גליון ספר חסידים שם

7 וכן בסידור יעב"ץ: מ"מ ידגיש החי"ת כשיגיע לנפשנו חכתה.

8 סנהדרין קו:

9 ע"פ המענה לשון

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
יה"ר שירוזה נח"ר רב מבניו־התלמידים השלוחים,
בתוככי כלל התמימים ואנ"ש שיחיו
ונזכה לגאולה האמיתית והשלימה
ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש

נדפס ע"י ולזכות
התלמידים השלוחים
אלימלך שיחי' באקמאן
מנחם מענדל שיחי' הלוי וויינבערג
מנחם מענדל שיחי' ווילענסקי
מנחם מענדל שיחי' טאלער
יוסף יצחק שיחי' ליפסקער
מנחם מענדל שיחי' לרמן
שלמה שיחי' נפרסטק
מנחם מענדל שיחי' קונין
שלמה חיים שיחי' קסלמן
מנחם מענדל שיחי' רפפורט
אליהו שיחי' שולמאן
שלום דובער שיחי' שריף

לזכות

החתן התמים ר' יהודה ארי' ליב שיחי' גורביץ

עם הכלה המהוללה מרת רייזל שושנה שתחי' ליבעראוו

לרגל בואם בקשרי השידוכין

ולרגל נישואיהם בשעתומ"צ ביום י"ז מנחם אב הבעל"ט

יה"ר מהשי"ת שיבנו בית נאמן בישראל בנין עדי עד

על יסודי התורה והמצוה כרצו"ק ולנח"ר של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לאורך ימים ושנים טובות

נדפס ע"י ולזכות הורי הכלה

הרה"ח הרה"ת ר' מרדכי צבי ורעייתו מרת נחמה דינה שיחיו ליבעראוו

לזכות חתן הבר מצוה

הבחור הת' ישראל שיחי' ראסקין

לרגל הכנסו לגיל מצות

ויה"ר מהשי"ת שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן

כרצו"ק ולנח"ר לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נדפס ע"י ולזכות הוריו

הרה"ח הרה"ת ר' אברהם מנחם מענדל וזוגתו מרת רבקה שיחי

ראסקין

עטרת זקנים בני בנים

הרה"ח הרה"ת ר' יהודה ארי' וזוגתו מרת חנה שיחיו ניו

הרה"ח הרה"ת ר' יחיאל מיכל וזוגתו מרת דאניא שיחי' ראסקין

וכל משפחתו שיחיו

שימלא השי"ת כל משאלות לבם בכל המצטרך

בגשמיות וברוחניות

ושנזכה בקרוב ממש לבנין ביהמ"ק השלישי בגאולה האמיתית

והשלימה

משיח נאו!!!

נדפס ע"י ולזכות

הרה"ח הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת רבקה שיחיו ניאזוף

וכל משפחתם

לרגל יום הולדתו ביום כ"ד תמוז

ויה"ר שיצליחו בכל עניניהם

ויגרמו נח"ר לכ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

ונזכה לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו ממש

